

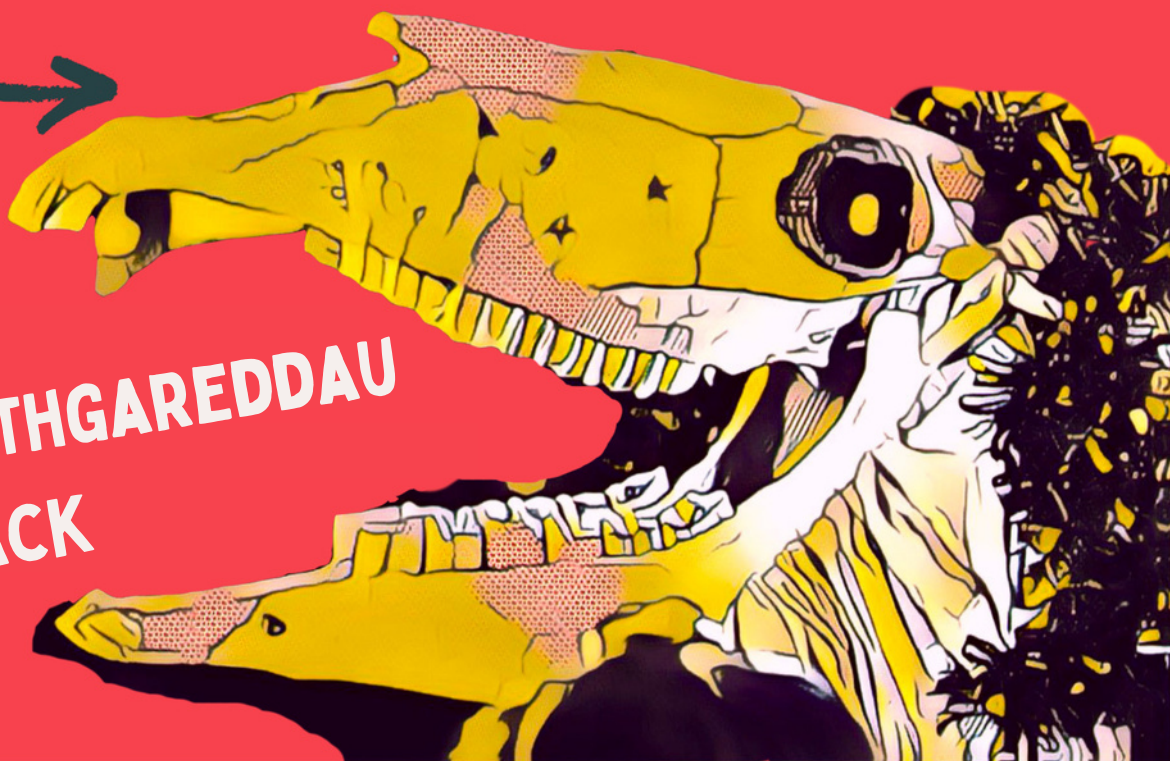
DATHLU'R FLWYDDYN NEWYDD!

DATHLWCH Y FLWYDDYN NEWYDD CYDA MENTER IAITH RHONDDA CYNON TAF! DYSGWCH AM HEN ARFERION A GWNEWCH EICH GALENNIG A MARI LWYD BACH EICH HUN!

CELEBRATE THE NEW YEAR WITH MENTER IAITH RHONDDA CYNON TAF! LEARN ABOUT WELSH NEW YEAR CUSTOMS AND MAKE YOUR OWN LITTLE MARI LWYD AND GALENNIG!

MARI
LWYD →

PECYN GWEITHGAREDDAU
ACTIVITY PACK

Mae'r Gymraeg yn perthyn i bawb! - The Welsh language belongs to all of us!

Yr Hen Lyfrgell, 47 Heol Pontypridd, Y Porth, CF39 9PG - 01443 407570 - www.menteriaith.cymru

MenterRhCT

MenterIaithRhCT

menteriaithrhct

Menter Iaith Rhondda Cynon Taf

BLWYDDYN

NEWYDD

DDA!

HAPPY NEW

YEAR!

CALENNIG

**YDYCH CHI'N GYFARWYDD Â
HEN DRADDODIAD
CYMRAEG Y FLWYDDYN
NEWYDD - CALENNIG?**

**ARE YOU FAMILIAR WITH THE
OLD WELSH NEW YEARS
TRADITION – CALENNIG?**

CALENNIG

MAE DYDD CALAN BOB AMSER WEDI BOD YN BWYSIG YNG NGHALENDR CYMRU A BYDDAI PLANT YN DRADDODIADOL YN MYND O AMGYLCH YR ARDAL YN CANU DYMUNIADAU DA AR GYFER Y FLWYDDYN NEWYDD CYN CANOL DYDD. BYDDENT FEL ARFER YN CARIO AFAL WEDI'I ADDURNO I GYNRYCHOLI LWC DDA. BYDDAI TAIR FFON YN FFURFIO COESAU AR GYFER YR AFAL GYDA CHNAU A DAIL BYTHWYRDD YN CAEL EU GWTHIO I'R CNAWD. BYDDAI'R AFAL WEDYN YN CAEL EI ARDDANGOS NAILL AI YN Y CARTREF NEU EI ROI FEL ANRHEG LWC DDA.

NEW YEARS DAY HAS ALWAYS BEEN IMPORTANT IN THE WELSH CALENDAR AND CHILDREN WOULD TRADITIONALLY GO ABOUT THE LOCALITY SINGING GOOD WISHES FOR THE NEW YEAR BEFORE MID-DAY. THEY WOULD USUALLY CARRY A DECORATED APPLE TO REPRESENT GOOD LUCK. THREE STICKS WOULD FORM LEGS FOR THE APPLE WITH NUTS AND EVERGREEN LEAVES PUSHED INTO THE FLESH. THE APPLE WOULD THEN BE DISPLAYED IN EITHER THE HOME OR GIVEN AS A GOOD LUCK PRESENT.

BYDDAI GAN BOB ARDAL EI CHÂN
EI HUN, ER ENGHRAIFFT:
EACH LOCALITY WOULD HAVE ITS
OWN SONG, FOR EXAMPLE:

CALENNIG

<https://youtu.be/ansvP-F0C4Q>

BLWYDDYN NEWYDD DDA I CHI

A HAPPY NEW YEAR TO YOU

AC I BAWB SYDD YN Y Tŷ

AND TO EVERYONE IN THE HOUSE

DYMA FY NYMUNIAD I

THIS IS MY WISH

BLWYDDYN NEWYDD DDA I CHI

A HAPPY NEW YEAR TO YOU

BETH AM WNEUD EICH CALENNIG EICH HUN?

MAKE YOUR OWN CALENNIG!

BYDD EISIAU: AFAL NEU OREN, CLOFS, BRIGAU, CELYN AC IORWG.

YOU WILL NEED: APPLE OR ORANGE, CLOVES, TWIGS, HOLLY AND IVY.

ADDURNWCH EICH AFAL NEU OREN GYDA 'R CLOFS. DEFNYDDIWCH 3

BRIGYN I GREU TRYBEDD. ADDURNWCH GYDA 'CH DAIL BYTHWYRDD.

**DECORATE YOUR APPLE OR ORANGE WITH CLOVES. USE 3 TWIGS TO MAKE A
TRIPOD. DECORATE WITH YOUR EVERGREEN LEAVES.**

<https://youtu.be/zol1g2kjaWw>

Y FARI LWYD

https://youtu.be/G_xFo6Hifzk

**WEL, DYMA NI'N DYWAD,
GYFEILLION DINIWAD,
I OFYN OS CAWN GENNAD,
I GANU.**

CÂN Y FARI LWYD / THE MARI LWYD SONG
<https://youtu.be/ve8prUpSbMo>

**YDYCH CHI WEDI CLYWED AM DRADDODIAD Y MARI LWYD? BYDDAI PARTI O
DDYNION YN CARIO PENGLOG CEFFYL WEDI EI ADDURNO GYDA RHUBANAU
LLINGAR A CHLYCHAU O DY I DY, A CHYNNAL GORNEST O GANU PENILLION
NEU BWNCO ER MWYN CAEL MYNEDIAD I'R TY!**

**HAVE YOU HEARD ABOUT THE TRADITION OF THE MARI LWYD? A PARTY OF
MEN WOULD CARRY A HORSE'S SKULL DECORATED WITH COLORFUL
RIBBONS AND BELLS FROM HOUSE TO HOUSE, AND WOULD HOLD A VERSE
SINGING COMPETITION TO GAIN ENTRY TO THE HOUSE!**

**DYSGWCH FWY AM Y TRADDODIAD A GWNEWCH EICH
MARI LWYD BACH EICH HUN!**

**LEARN MORE ABOUT THE TRADITION AND MAKE
YOUR OWN LITTLE MARI LWYD!**

<https://youtu.be/dfQaoyJhvgM>

Y Fari Lwyd...

ydy'r enw ar y traddodiad Cymreig o arwain penglog ceffyl wedi'i addurno o ddrws i ddrws adeg y Nadolig a'r Flwyddyn Newydd.

Mae'r fintai (grŵp) sy'n tywys y Fari yn ymgynnull tu allan i ddrws tŷ neu dafarn ac mae gornest 'pwnco' (canu cyfres o benillion traddodiadol) yn cychwyn rhwng y fintai a'r rhai tu mewn i'r tŷ - tebyg i 'rap battle' Cymreig!

Mae disgwyl i'r fintai ennill yr ornest er mwyn cael mynd mewn i'r tŷ neu dafarn a chael cacennau, diod ac os yn lwcus, arian!

Mae'r ddau grŵp yn canu am yn ail ar yr un dôn ac yn cyfuno penillion traddodiadol gyda rhai newydd, a llawer o dynnu coes!

MENTRAU IAITH

Y Fari Lwyd...

is the name of the Welsh tradition of guiding a decorated horse's skull from door to door around Christmas and the New Year.

The mintai (group) that guides the Mari assemble outside the house or pub and sing a series of traditional verses. In no time at all a "pwnco" duel begins between the mintai and the residents of the house or pub - like a Welsh rap battle!

It is expected that the Mari's mintai wins the duel and enter the house or pub and be given cake, drink and possibly money!

Both parties sing the same tune back and forth and mix traditional verses with new ones, with a fair share of teasing!

Y Fari Lwyd - geirfa

Traddodiad

Tradition

Penglog

Skull

Addurno

Decorate

Mintai

Group/Party

Ymgynnull

Assemble

Gornest

Duel/Contest

Pwnco

Poetry battle

Tôn

Tone / tune

Y Fari Lwyd

M	O	G	R	T	D	Y	W	L	I	R	A	F	Y
I	N	L	Y	N	G	I	A	D	I	T	D	C	I
N	A	G	N	O	T	N	T	L	Y	R	A	D	R
T	D	F	O	C	U	S	I	L	P	N	I	L	N
A	O	G	U	I	E	I	O	U	G	R	D	M	O
I	O	O	N	N	Y	I	I	N	O	E	O	P	Y
D	G	W	R	L	G	R	A	N	R	O	D	W	G
T	U	O	I	G	W	E	D	Y	G	N	D	N	I
O	G	N	G	O	A	A	P	G	O	R	A	C	E
N	Y	A	F	N	N	N	Y	M	L	U	R	O	R
T	A	R	Y	U	N	D	L	Y	G	D	T	I	M
O	O	A	M	T	O	S	A	S	N	D	L	D	Y
G	A	G	O	A	D	C	G	O	E	A	N	Y	C
N	D	G	U	D	D	C	I	D	P	D	N	R	N

Wyt ti'n gallu darganfod y geiriau yma?

Can you find these words?

- Y Fari Lwyd
- Cymreig
- Traddodiad
- Penglog
- Addurno
- Mintai
- Ymgynnull
- Gornest
- Pwnco
- Tôn

MENTRAU IAITH

Pwnco - penillion

Enghraifft o bennill Pwnco:

Wel dyma ni'n dwad,
gyfeillion diniwad, x2
I ofyn am gennad x3
I ganu.

Ma'r Fari Lwyd yma'n
llawn sêr a rhubana x2
Ma'n werth i roi gola x3
l'w gwelad.

MENTRAU IAITH

Pwnco - penillion

Enghraifft o bennill Pwnco:

Example of a Pwnco verse:

Wel dyma ni'n dwad,
gyfeillion diniwad, x2
I ofyn am gennad x3
I ganu.

Well gentle friends
here we come x2
To ask may we have leave x3
to sing.

Ma'r Fari Lwyd yma'n
llawn sêr a rhubana x2
Ma'n werth i roi gola x3
l'w gwelad.

The Mari Lwyd is here
covered in stars and ribbons x2
Turn on the light x3
She's a sight to be seen.

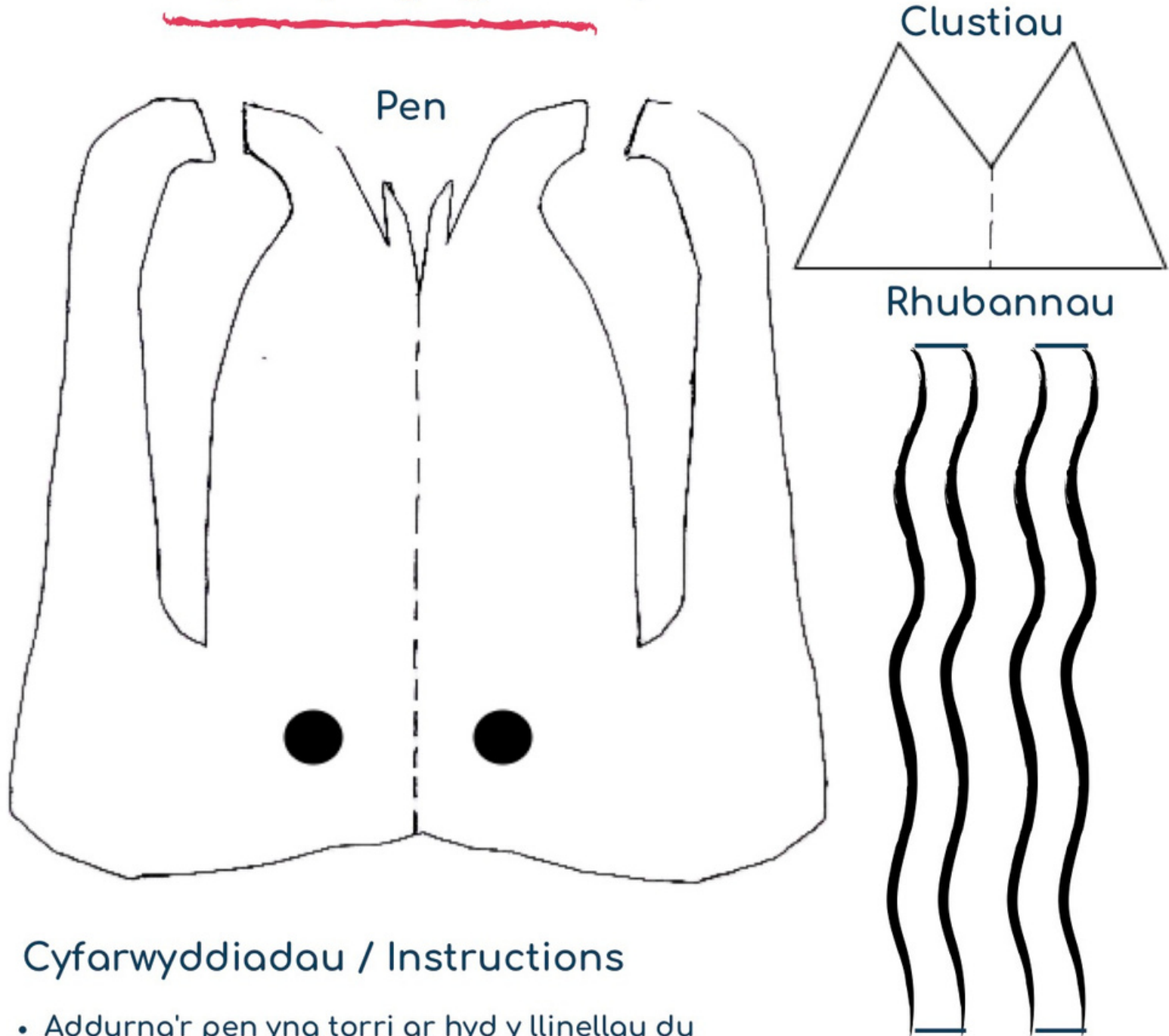
MENTRAU IAITH

Beth am liwio ac addurno'r
Fari Lwyd dy hun?

Beth am greu penglog bach dy hun?

Cyfarwyddiadau / Instructions

- Addurna'r pen yna torri ar hyd y llinellau du
/ Decorate the head and cut along the black lines
- Plygu ar hyd y linell dotiog / fold along the dotted line
- Torri'r clustiau a gludo ar ei ben / cut out the ears and stick on the head
- Gosod ffon lolipop neu welltyn ar waelod y pen rhwng y ddau bapur
/ Place a lollipop stick or straw on the bottom between the 2 sides of paper
- Gludo'r 2 ochr at ei gilydd / glue both sides together
- Lliwio, torri a gludo'r rhubannau i'r pen fel gwallt
/ colour, cut and glue the ribbons on the head

08.01.22

DATHLU'R FLWYDDYN NEWYDD!

COFINCH RANNU EICH LLUNIAU GYDA NI!

DON'T FORGET TO SHARE YOUR PHOTOS WITH US!

TAGIWCH NI! / TAG US!

#gwylligaru

Mae'r Gymraeg yn perthyn i bawb! - The Welsh language belongs to all of us!

Yr Hen Lyfrgell, 47 Heol Pontypridd, Y Porth, CF39 9PG - 01443 407570 - www.menteriaith.cymru

MenterRhCT

MenterIaithRhCT

menteriaithrhct

Menter Iaith Rhondda Cynon Taf

